

Jørgen J. Poulsen

Den politiske filosofis landskab

I dette nummer af *Politica* sætter vi fokus på politisk filosofi. Det har været vores bestræbelse at komme godt omkring i det filosofiske landskab, således at læseren kan få et indblik i debattens mangfoldighed. Den teori, der styrer redaktionen af dette nummer, er forklaret mere udførligt i mit eget bidrag nedenfor. Jeg skal derfor nøjes med nogle få betragtninger, der kan belyse sammenhængen mellem de enkelte bidrag. I praktisk politik tales der ofte om venstre og højre. Mange finder disse begreber forældede og overdrevent forenklede, men det er tit blevet demonstreret, at venstre/højre dimensionen faktisk dominerer vælgerens forståelse af politik i moderne demokratier. På det filosofiske plan afspejles venstre/højre dimensionen i den liberale tradition. Indenfor den liberale tradition opfattes politik som et spørgsmål om at etablere en upartisk samfundsorden, der tager lige meget hensyn til alle borgeres interesser. Der skal etableres et system af lige frihedsrettigheder. Men hvilke lige rettigheder? Den højre-liberale position lægger vægt på ejendomsrettigheder og markedsfrihed, når de grundlæggende rettigheder skal defineres. For den højre-liberale er det derfor vigtigt at „sætte grænser for politik“. For den venstre-liberale defineres de lige rettigheder i lyset af forestillingen om social retfærdighed. Dermed tillægges staten den moralske opgave at sætte grænser for markedet og for uligheden mellem mennesker. Omdrejningspunktet i en filosofisk debat mellem højre- og venstre-liberale er selve forestillingen om upartiskhed. Kasper Lippert-Rasmussens bidrag

belyser denne problematik ved at modstille argumenter fra den højre-liberale Robert Nozick og den (i denne sammenhæng) venstre-liberale Gerald Cohen.

Liberal upartiskhed kan virke både kold og abstrakt. Liberal filosofi nedtoner principielt det faktum, at vi alle lever inden for og bliver formet af konkrete fællesskaber. Netop begreberne om fællesskab og mening er de definerende begreber i den filosofi, der fremstår som alternativ eller i hvert fald korrektiv til den liberale tænkning. Ligesom liberal filosofi deler sig i højre og venstre, så deler fællesskabsfilosofien sig i kommunitær og radikal tænkning. De kommunitære tænkere understreger, at moralsk udvikling sker i konkrete fællesskaber som hjemmet, skolen, arbejdspladsen, foreningslivet og nationen. Vi er skabt af disse fællesskaber, og vi står derfor til ansvar over for dem. Vi har forpligtelser overfor den nære næste, som vi ikke har overfor mennesker i bred almindelighed. Disse konkrete forpligtelser undermineres af den abstrakte upartiskhed, der er hovedsagen for de liberale. Liberal upartiskhed er for tyndt et grundlag for moralen, den leder i praksis til normløshed og rodløshed. Per Mouritsens bidrag analyserer debatten mellem liberal og kommunitær filosofi. Per bringer selv en tredje position på banen, republikanismen, en position, der synes at imødekomme begge parters synspunkter ved at lægge afgørende vægt på forestillingen om et demokratisk fællesskab.

Hvor den kommunitære tænker føler sig godt tilpas i de konkrete fællesskaber, der allerede omgiver ham eller hende,

så er radikal tænkning optaget af den mulighed, at de fællesskaber, der har formet os, også undertrykker os. Marx påviste således (til sin egen tilfredshed), hvorledes den liberale upartiskhed var et dække for kapitalistisk undertrykkelse. Nietzsche mente at påvise, hvorledes egalitære bevægelser i bred almindelighed etablerer undertrykkelse. Men hvis selv egalitære strømninger som liberalisme, socialisme og feminisme rummer en undertrykkelse, hvorledes er det da muligt at afsløre undertrykkelsen uden selv at bidrage til nye former for undertrykkelse? Anders Berg-Sørensen's artikel analyserer, hvorledes den franske dekonstruktivist Jacques Derrida forsøger at klare dette problem.

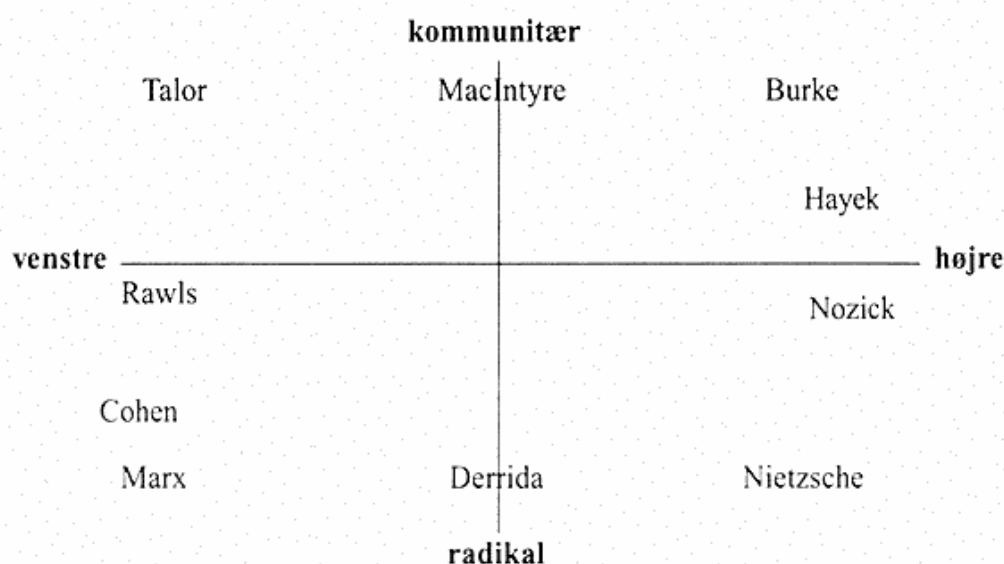
Vi har diskuteret to dimensioner i politisk filosofi: den liberale højre/venstre dimension og den fællesskabsorienterede komunitær/radikal dimension. Det er naturligvis muligt for en politisk filosof samtidig at bevæge sig langs begge dimensioner. Lad os forestille os de to dimensioner som et koordinatsystem. Vi

kan anskue den liberale dimension som en vandret akse, der strækker sig fra højre mod venstre. Vi må forestille os fællesskabsdimensionen som en lodret akse. Her er det naturligt at anbringe den komunitære position øverst (der er en høj incidens af religiositet blandt komunitære tænkere) og den radikale dimension position nederst (de radikale er netop optaget af at frigøre de undertrykte). Med heroisk forenkling ser den politiske filosofis landskab således ud:

For at gøre det nemmere at følge de efterfølgende artikler har jeg angivet en omtrentlig placering for udvalgte filosoffer, men figuren bør ikke anses for mere end et pædagogisk hjælpemiddel. Den politiske filosofis landskab er nemlig kun i begrænset omfang præget af en euklidisk geometri.

Vi regner naturligvis med at læseren nærmer sig dette nummer ud fra en interesse for politisk filosofi. Men også som skatteyder kan læseren betragte dette nummer af *Politica* med en hvis interesse. Statens Samfundsvidenskabelige Forsk-

Figur 1. Dimensioner i politisk filosofi

ningsråd har bidraget til at sende tre af forfatterne til det store udland for at tage Ph. D. i politisk filosofi. Kasper Lippert-Rasmussen har været i Oxford, hvor han har skrevet sin Ph. D. under kyndig vejledning fra Gerald Cohen. Per Mouritzen er ved at lægge sidste hånd på sin Ph. D. fra Det Europæiske Universitet i Firenze, hvor han har været i gode hænder hos Steven Lukes. Jeg har selv skrevet min afhandling ved Yale inspirerende vejledt af Robert A. Dahl. Læsere der sammenholder artiklerne i dette nummer med de værker, som de nævnte vejledere er kendt for, vil uden tvivl kunne se en klar påvirkning fra alle tre vejledere i vore arbejder. Vi ser frem til en lignende støtte, når det bliver Berg-Sørensens tur til at drage ud. Men nu skal Anders først lige have overstået det der med mælketænderne.